

2ο μεταΣυμπόσιο της εψσε - ipso p. marty

15 Νοεμβρίου 2014

Συζήτηση του κειμένου του Σάββα Σαββόπουλου,
“Ασθένεια κατά κρίσεις και ασθένεια στο πλαίσιο προϊούσας αποδιοργάνωσης”.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΖΕΥΞΗ ΖΩΗΣ - ΘΑΝΑΤΟΥ

Σοφία Χασιλίδη

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον κ. Σ. Σαββόπουλο για την πρόταση και την εμπιστοσύνη του να σχολιάσω και να σκεφθώ με αφορμή το κείμενό του «Ασθένεια κατά κρίσεις και ασθένεια στο πλαίσιο προϊούσας αποδιοργάνωσης», ένα κείμενο τόσο συμπυκνωμένο, εξαιρετικά αναλυτικά δουλεμένο, θεωρητικά και κλινικά, που γεννά πολλά ερωτήματα και αναζητήσεις.

Για να μπορέσει ο αναγνώστης να παρακολουθήσει τη σκέψη που θα κατατεθεί, παραθέτω κάποια σημεία από το κείμενο του κ. Σαββόπουλου, όπου αναφέρεται το κεντρικό σημείο της προβληματικής της κας Α.

Ο κ. Σαββόπουλος αναφέρεται στις δυο εκδοχές σωματοποιήσεων (ασθένεια κατά κρίσεις και σοβαρή εξελικτική νόσος) με αφορμή την περίπτωση μιας γυναίκας 35 ετών, η οποία άρχισε ψυχοθεραπεία για κατάθλιψη, άγχος, δυσκολίες στις σχέσεις της, ιδιαίτερα τις ερωτικές, έντονες κεφαλαλγίες και υποτροπιάζοντα επιχείλιο έρπητα. Η θεραπεία τερματίσθηκε δέκα χρόνια αργότερα, με τον θάνατό της.

...Λόγω οιδιπόδειων καθηλώσεων η εγκατάσταση σταθερής ικανοποιητικής ερωτικής ζωής ήταν ανέφικτη, ενώ οι αλλεπάλληλες οδυνηρές ρήξεις προκαλούσαν ρωγμές στο εγώ. Οι κεφαλαλγίες της Α., που προκύπτουν στο πλαίσιο των συγκρούσεών της, ως συμπτώματα μαρτυρούσαν την καταστολή της διαδικασίας της σκέψης και της ρηματικής της

έκφρασης, όπως και τον κίνδυνο της αναπαράστασης οιδιπόδειων παραβάσεων (Marty. P. 1951, 1955).

Οι κεφαλαλγίες και ο έρπηγ, όπως και τα περάσματα στην συμπεριφορά εγγράφονται στο αρνητικό αλλά προοδευτικά διαμέσου της ψυχικής διεργασίας γίνονται οδοί προσέγγισης της ιστορίας της.

Οι κεφαλαλγίες της Α. άρχισαν στο τέλος της εφηβείας μαζί με το ενορμητικό της φούντωμα. Κεφαλαλγίες είχε ωστόσο και η μητέρα, καθώς και η μητρική γιαγιά.

Η ύπαρξη των σωματοποιήσεων, ιδιαίτερα της κεφαλαλγίας, αποτελεί στοιχείο μαζοχιστικής ταύτισης χαμηλής οικονομικής αξίας με την μητέρα και την γιαγιά, που υπέφεραν από κεφαλαλγίες. Αλλά και κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία της Α. που συνδέθηκαν με ναρκισσιστικά φαλλικά χαρακτηριστικά της γιαγιάς και της μητέρας αναδεικνύουν την ένδεια των ψυχοσεξουαλικών διεργασιών...

Στο παρόν κείμενο θα τεθούν δύο ερωτήματα. Το πρώτο, σχετικά με την παρουσία του θανάτου ως αγωνία που βίωνε η αναλυόμενη ή ως πραγματικό γεγονός που μπορεί να προκύψει στην διάρκεια της αναλυτικής διαδικασίας. Το δεύτερο, θα αφορά σκέψεις γύρω από την επιθυμία γέννησης παιδιού, όπως αυτή μπορεί να προκύψει στη διάρκεια μιας ανάλυσης. Το ζήτημα γύρω από την αντιμεταβίβαση θα γίνει αντικείμενο επεξεργασίας σε κάποιο άλλο κείμενο.

Με αφορμή την επίσκεψή μου σε μια έκθεση στο αρχαιολογικό μουσείο, με θέμα το ταξίδι στο χρόνο, συνειρμικά σκέφτηκα το κείμενο του κου Σαββόπουλου. Η έννοια του χρόνου, της μέτρησης του χρόνου, των εγγραφών, των αναμνήσεων ήταν πολύ κυρίαρχες στο νου μου ούτως ή άλλως όταν πρωτοδιάβασα το κείμενο... Από πότε μετράει ο χρόνος; Από τη στιγμή της σύλληψης ή από τη στιγμή της γέννησης; Από όταν έχουμε αναμνήσεις; Και πότε σταματάει ο χρόνος; Με το θάνατο; Μετά από μια καταστροφή; Με την αποτύπωση μιας φευγαλέας στιγμής; Με την αποτύπωση του εφήμερου; Σταματάει ποτέ; Και στην αναλυτική διαδικασία; Τι προσπαθούμε να αντιληφθούμε; Τι να αφηφήσουμε; Πως αναπαρίστανται όλα αυτά; Με την εξιστόρηση των γεγονότων; Με τη βοήθεια της δημιουργίας του προσωπικού μας μύθου; Παρουσία του άλλου;

Έτσι, γεννιέται το **πρώτο ερώτημα** :

Υπήρξε αγωνία θανάτου στην αναλυτική εργασία με την κ. Α; είτε εκ μέρους του αναλυτή, είτε εκ μέρους της αναλυόμενης; Και με τι άμυνες αντιμετωπιζόταν;

Το 1920, γράφει ο S. Freud στο κείμενό του «Πέραν της αρχής της ηδονής» : *«Το σύμπτωμα μιας κατάθλιψης ή μιας πρώιμης άνοιας (σχιζοφρένεια) μπορεί να εξαφανιστεί παροδικά, στη διάρκεια μιας οργανικής νόσου»*. Σύμφωνα με τον Claude Smadja : *«η παράδοξη διάσταση προκύπτει από το ότι η εκδήλωση μιας σωματικής ασθένειας μπορεί να χρησιμεύσει στην αυτοσυντήρηση και στην αναδόμηση του ατόμου»*.

Αναρωτιόμαστε λοιπόν, εξασφαλίζει η επί χρόνια ψυχική οδύνη την καλή σωματική υγεία; Υποθέτουμε ότι η ενόρμηση της καταστροφικότητας ευθύνεται για την εκδήλωση της οργανικής νόσου.

Το 1924, ο S. Freud σημειώνει στο κείμενό του «Το οικονομικό πρόβλημα του μαζοχισμού» : *«είναι διδακτικό να μάθουμε ότι ενάντια σε κάθε προσδοκία και κάθε θεωρία, μια νεύρωση που διέφυγε όλων των θεραπευτικών προσπαθειών, μπορεί να εξαφανιστεί όταν το άτομο πέσει στην οδύνη ενός δυστυχισμένου γάμου, χάσει την τύχη του, ή αντιμετωπίσει μια σοβαρή οργανική ασθένεια. Μια μορφή οδύνης αντικαταστάθηκε εδώ από μιαν άλλη και βλέπουμε ότι δεν επρόκειτο παρά να μπορέσει να διατηρηθεί μια ορισμένη ποσότητα οδύνης»*.

Όταν η κ.Α είχε λίγο ηρεμήσει από τις πρώτες δυσκολίες για τις οποίες είχε ξεκινήσει ψυχοθεραπεία (ημικρανίες, έρπηγ, περάσματα στην πράξη...) και μετά από την απώλεια του πατέρα της, όπως γράφει ο κ. Σαββόπουλος : *«στο πλαίσιο της αδυναμίας της να επεξεργαστεί ψυχικά αυτές τις απώλειες, ιδιαίτερα το θάνατο του πατέρα της, επιδιώκει να καλύψει το κενό με την επένδυση ενός άνδρα χαμηλών τόνων, εργατικού, που της προσφέρει την συναισθηματική αποκλειστικότητα που επιζητά και με τον οποίο σύντομα αποφασίζουν να παντρευτούν. Επρόκειτο για μια κίνηση στο πλαίσιο της παράλληλης μεταβίβασης»*. Όταν η ψυχική οδύνη έμοιαζε να εξαφανίζεται, ήρθε στη θέση της η επιθυμία για μωρό και ένα χρόνο μετά, στα πρώτα γενέθλια του παιδιού της εμφανίζεται ο

καρκίνος. Έτσι, που μοιάζει σαν η απώλεια της ψυχικής οδύνης να έπρεπε να αντικατασταθεί με την εμφάνιση της σωματικής ασθένειας.

Υπήρχε έντονη και όχι συνειδητή ανάγκη αυτοτιμωρίας, εξαιτίας ενός σαδιστικού μητρικού υπερεγώ ή ενός ώριμου οιδιποδείου υπερεγώ, έτσι που πάντα θα έπρεπε να υποφέρει από κάτι, και αν αυτό δεν μπορεί να είναι ψυχικός πόνος, να έπρεπε να γίνει σωματικός πόνος ή ακόμη και απειλή για την ίδια τη ζωή; Σύμφωνα με το C. Smadja, σε τέτοιες περιπτώσεις τη θέση του υπερεγώ μοιάζει να παίρνει η ασθένεια.

Όταν ο Freud μίλησε για την αρνητική θεραπευτική αντίδραση μας εισήγαγε στη σκέψη ότι για κάποιους ανθρώπους φαίνεται η μη λύση να είναι η λύση που προσδοκούν. Αν επιχειρούσαμε να σκεφτούμε λίγο παραπέρα, θα αναρωτιόμασταν αν και για την κ.Α. η μοναδική λύση σε ψυχικό επίπεδο ήταν μόνον ο βιολογικός θάνατος. Θα μπορούσε κανείς να σκεφθεί ότι για την κ. Α. η λύση και διέξοδος από τον ψυχικό της πόνο ήταν ο πραγματικός θάνατος; Το εγώ όντας ανίκανο να συνδέσει, αποσυνδέει τις ενορμήσεις. Το id της κ. Α. είχε χάσει τη ζωηράδα του. Είχε μειωθεί ο ζωτικός τόνος. Ίσως να πρόκειται γι'αυτό που περιγράφει ο Smadja σαν το χαρακτηριστικό της θεμελιώδους κατάθλιψης κατά κάποιο τρόπο. Πρόκειται για τη συνθήκη η οποία θα έλεγε κανείς «στρώνει» το δρόμο προς το θάνατο. Μια κατάθλιψη χωρίς αντικείμενο, η θεμελιώδης κατάθλιψη κατά Marty, η λευκή κατάθλιψη κατά Green.

Για τους αναλυτές ο χρόνος επεξεργασίας της ψυχικής οδύνης εκ των υστέρων είναι η επιπλέον αναζήτηση... Όπως γράφει ο κ.Σαββόπουλος κλείνοντας το κείμενό του : *«σε κάθε αναλυτική διαδρομή, υπάρχουν τόσα που μας τρομάζουν, τόσα που μας δεσμεύουν, που ίσως μας εμποδίζουν να πάμε μέχρι εκεί που θα θέλαμε».*

Στη συνέχεια προκύπτει το **δεύτερο ερώτημα :**

Είναι η σύζευξη του μητρικού και της μητρότητας που ξύπνησε το ενορμητικό φορτίο και οι πιθανές τους μεταμορφώσεις μέσα στην ανάλυση που προκάλεσε την επιστροφή του διχοτομημένου; Η μη δυνατότητα περαιτέρω επεξεργασίας του οδήγησε την αναλυόμενη σε βιολογικό θάνατο, αφού προηγήθηκε ψυχοσωματική αποδιοργάνωση; Πρόκειται για επιθυμία επανόρθωσης πρώιμων ελλειμμάτων μέσα από την απόκτηση ενός παιδιού; Δημιουργία νέων επενδύσεων;

Αναρωτιόμαστε, με ποιο τρόπο μιλά για την εγκυμοσύνη ή το μωρό της στην ανάλυση η κ. Α.; Ενδεχομένως, η αναλυόμενη διατηρεί διχοτομημένο απομονωμένο

ό,τι αφορά το μωρό που θα γεννηθεί και την εγκυμοσύνη της. Έχει φαντασιώσεις ότι μπορεί να χάσει το έμβρυο, ότι το έμβρυο μπορεί να πεθάνει μέσα της. Νοιώθει μεγάλο άγχος ότι μπορεί να αρρωστήσει το μωρό της. Η ένταση της μεταφέρεται στο φαντασιωσικό συνειρμικό πεδίο και μεταβιβάζεται προς τον αναλυτή. Αναλυτής πατέρας, αναλυτής κηδεμόνας ποιού παιδιού;

Ήθελε πράγματι να αποκτήσει μωρό αυτή η γυναίκα; Θα γεννήσει με προσπάθεια εξωσωματικής γονιμοποίησης. Πρόκειται για αδυναμία και ανικανότητα ή για ευνουχισμό του συζύγου της; Ποια είναι η νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε στο ζευγάρι από την είσοδο ενός υπερεπενδεδυμένου παιδιού ως προς τις συνειδητές και ασυνείδητες φαντασιώσεις; Υπήρξε επιθυμία για παιδί και έτσι θα θυσιάζονταν άλλοι τομείς όπως θηλυκότητα, σεξουαλικότητα. Σημαντικό ρόλο εδώ μάλλον θα έπαιξε και η μητέρα της αναλυόμενης που όχι μόνο δεν απαγόρευε την τεκνοποίηση της κόρης της αλλά την παρότρυνε παντοδύναμα και έτσι την ενίσχυε προς την ολοκλήρωση και την αυτονόμησή της.

Στο κείμενό του, ο αναλυτής αφήνει να αναδυθούν ενδείξεις της αρχικής της απόρριψης της κας. Α για το μωρό της σε ασυνείδητο επίπεδο. Είναι η τροφός που βρίσκει από την έναρξη της ζωής του μωρού της το βοηθητικό της εγώ; Πως ενσωματώνει το μωρό της; Δεν το έχει αποχωριστεί αλλά και το ξεχωρίζει από την δυάδα. Η μη πλήρης συμμετοχή της στην συναισθηματική εμπειρία με το μωρό της θα μπορούσε να αφορά απωθήσεις, που αφήνουν διόδους ψυχικής κυκλοφορίας ανοικτές. Στην περίπτωση της κας. Α θα μπορούσε να αφορά δικές της διχοτομήσεις που την κάνουν να νιώθει μη επαρκώς διαθέσιμη. Για να παραμείνει σε συνοχή με τον εαυτό της και το παιδί της, χρησιμοποιεί φαντασιώσεις παντοδυναμίας που σκοπό έχουν να καλύψουν τα κενά που αφήνουν οι διχοτομήσεις και να ενοποιήσουν τον κατακερματισμένο ψυχικό της χώρο. Ίσως αισθάνεται ότι εγκλωβίζεται από το παιδί της και αποσύρεται. Μπορεί να εγκλωβίζεται επειδή η σχέση της με το μωρό της τη φέρνει σε επαφή μέσα της με μια τραυματική πρωταρχική σκηνή.

Ο Winnicott θεωρεί ότι στις ψυχοσωματικές διαταραχές δρουν «διχοτομήσεις» που καθορίζουν τους καταναγκασμούς επανάληψης, που εκφράζουν ό,τι δεν έχει υποστεί ικανή ψυχική επεξεργασία.

Και το ταξίδι της μεταβίβασης; Επιστρέφει η απόρριψη/άρνηση και στη μεταβιβαστική σχέση αναδύεται σχέση μίσους; Και προς τα πού θα στραφεί η καταστροφικότητα; Η εξέλιξη της μεταβίβασης στην επιτυχία της σύλληψης και εξέλιξης της εγκυμοσύνης ήταν σαν μια διάδραση περιέχοντος – περιεχομένου. Η αναλυόμενη αφέθηκε να «περιέχεται» από το πλαίσιο και τον αναλυτή. Η αναλυτική διαδικασία λειτούργησε σαν «εμπεριέχον σώμα» για την ίδια και κατ'επέκταση την καθησύχασε ότι το σώμα της «περιέχει». Για το «περιέχον» σώμα της η φαντασίωση που προκαλούσε φόβο ήταν ότι παθητικά άδειαζε από το έμβρυο, το έχανε, δεν μπορούσε να το κρατήσει. Γράφει ο κ. Σαββόπουλος : *«η χαρά της για τη σύλληψη, σκιάστηκε εξαρχής με την ιδέα ότι μπορεί να χάσει το έμβρυο που κυοφορεί. Αγχωμένη επισκέπτεται ιδεοληπτικά την τουαλέτα – και κατά τις συνεδρίες – για να διευκρινίσει αν έχει αίμα. Η καταστροφικότητα προς το έμβρυο αργότερα θα εκφραστεί με την ιδέα ότι το μωρό μπορεί να γεννηθεί άρρωστο σωματικά ή/και ψυχικά»*. Ίσως, θα μπορούσαμε να συνδέσουμε τις ενεργητικού τύπου φαντασιώσεις αποβολής του εμβρύου με την αμφιθυμία σε ψυχικό επίπεδο. Το παιδί είναι ταυτόχρονα επιθυμητό και μισητό. Η κα Α. αποξενωμένη από το παιδί της αποξενώνεται από την τραυματική σχέση με τη μητέρα της αρχικής περιόδου της ζωής της. Το δικό της παιδί είναι η απόδειξη της δυνατότητάς της αλλά και ο μάρτυρας της αδυναμίας της.

Η ενόρμηση καταστροφικότητας η οποία ως τότε έκανε αδύνατη την κίνηση της ενσωμάτωσης. Πως κατανοούμε αυτή την καταστροφική επιστροφή; Μπορεί να μαρτυρά την αποτυχία μιας μορφής ερωτισμού, μια ανεπάρκεια της ενόρμησης. Ή θα μπορούσε να πρόκειται για μια αυτοερωτική κίνηση με σύνθεση της καταστροφικής ενόρμησης και της ερωτικής ενόρμησης σε μια αρνητικοποίηση του αντικειμένου; Το ερώτημα τίθεται και στον τρόπο μετάδοσης επίσης : μεταδίδεται ταυτισιακά στα πλαίσια του πρωτογενούς ναρκισσισμού και των πρώτων μορφών του εγώ.

Η Kestemberg, στο βιβλίο των Kreisler, Fain, Soule «Το παιδί και το σώμα του», κάνει την υπόθεση για πρώιμη ταύτιση στην επιθετικότητα της μητέρας στο πλαίσιο των πρώτων αυτοερωτικών κινήσεων. Ή μήπως η επιστροφή της καταστροφικής ενόρμησης είναι μια απάντηση σε μερική αποεπένδυση της αναπαράστασης του αντικειμένου; Ή στην απουσία του;

Στην αναλυτική διαδικασία επιστρέφει η παιδική σεξουαλικότητα και η πρωταρχική σκηνή που ως τότε ήταν απωθημένα ή καθόλου συμβολοποιημένα.

Που διαφαίνεται η σύγχυση, εγγύτητα, σύζευξη γέννησης-θανάτου; Η κ. Α επανέρχεται στις αναμνήσεις της παιδικής και εφηβικής της ηλικίας και μέσω των γενεών... Αναφέρεται στην τρέλλα του παππού της και στον παροπλισμό των αντρών... Η μητέρα της δεν τη συνόδευσε στην ανάπτυξη της θηλυκότητάς της, ίσως και να την αγνόησε. Αργότερα και μετά το θάνατο του συζύγου της, πατέρα της κας.Α, εμφανίζεται ως παντοδύναμη παρουσία και πρόθυμη για βοήθεια στη μητρική διαχείριση, νέα συνθήκη για την κ. Α. η οποία αποκτώντας μωρό, «βρίσκει» ή «ξαναβρίσκει» τη μητέρα της...

Το ερώτημα της μετάδοσης και των πρώτων ναρκισσιστικών ταυτίσεων με τον πατέρα και τη μητέρα τίθεται έτσι με την εμφάνιση της καταστροφικότητας. Η υπερεγωτική ταύτιση με τον πατέρα φέρει για αυτή τη γυναίκα, την πληγή, το λάθος, την ενοχή και το θάνατο. Ταύτιση την οποία ίσως θα έπρεπε να απαρνηθεί για να μπορεί να υπάρχει.

Τι μπορεί να προκάλεσε αυτή την αποδιοργάνωση σε αυτή τη γυναίκα; Μήπως μπαίνοντας σε μια πρωτογενή ομοφυλοφιλία με τη μητέρα της; Ίσως ήταν τέτοια η ποιότητα της σχέσης της και με τον αναλυτή της. Την κατείχε μια παντοδυναμική αίσθηση που απέκλειε τον τρίτο. Σα να υπήρξε κάποια απολιβιδινοποίηση στη ζωή της. Με τη ναρκισσιστική παντοδυναμία και τον αποκλεισμό του τρίτου αυτή η γυναίκα ξεπερνά τον εαυτό της. Μοιάζει σαν το βρέφος που κυοφορεί να είναι το κακό που κουβαλά μέσα της. Ή θέλει να απαλλάξει το βρέφος της από οτιδήποτε κακοήθες, φυλακίζοντάς το στο σώμα της; Η ενόρμηση θανάτου χρησιμοποιείται αμυντικά για να διατηρηθεί το διχοτομημένο και να επικαλυφθούν οι πολλαπλές της ελλείψεις.

Στην προηγούμενη φάση της ζωής της τα περάσματα στην πράξη έμοιαζαν με την επιστροφή του διχοτομημένου. Στη φάση της δική της μητρότητας πως επενδύει; Η ανάγκη της να πάρει βρεφονηπιοκόμο από την έναρξη της ζωής του παιδιού της στηρίζουν την υπόθεση ότι θα επιθυμούσε να είναι η τέλεια μητέρα του παιδιού της. Αναρωτιόμαστε επίσης αν υπάρχει αναπαράσταση αρνητικού αντικειμένου. Μπορούσε να επενδύσει λιβιδινικά το μέσα της; Για πρώτη φορά «κολλάει» στη μητέρα της. Λείπει και ο πατέρας της, ο οποίος δεν της είχε δώσει αυτά που χρειαζόταν. Ίσως επειδή φανταζόταν ότι η μητέρα της δεν είχε τον δικό της σύζυγο τον οποίο εκείνη τόσο επιθυμούσε, ίσως και εκείνη να μη χρειάζεται το δικό της σύζυγο, πατέρα του παιδιού της. Οι δυο γυναίκες σα να είναι ίδιες, σα να μην έχουν διαφορές. Πλησιάζει το μητρικό μορφοείδωλο, που έχει να κάνει με

την έλλειψη. Ταυτίζεται με έναν υπεργονέα και είναι μαζί με τη μητέρα της. Δεν ταυτίζεται με τα θηλυκά της στοιχεία.

Τι αρρωσταίνει αυτή τη γυναίκα; Μιλώντας με οικονομικούς όρους, μοιάζει ο αυτοερωτισμός και ο μηχανισμός της προβολής να μην λειτουργούν καλά. Πως δομείται ο αυτοερωτισμός; Ήταν δομημένος ήδη έτσι ο αυτοερωτισμός της που έδωσε μια σχέση με το παιδί της ως αποτέλεσμα. Σύμφωνα με τον κ. Σαββόπουλο : *«οι 3 βασικές αμυντικές δυνατότητες που διαθέτει το εγώ (προβολή, μαζοχιστική επένδυση, χρήση της ενόρμησης θανάτου για αντιτραυματική στρατηγική) για να αντιμετωπίσει τη δράση της ενόρμησης καταστροφής λειτούργησαν ανεπαρκώς»*. Η καταστροφικότητα δεν είχε δεσμευθεί πλήρως από τη λιβιδώ. Οπότε το κακό μένει μέσα της. Το εξωτερικό αντικείμενο, μητέρα/αναλυτής, είναι πολύ εξιδανικευμένο. Τι ενοχές είχε όταν πέθανε ο πατέρας της; Χαίρεται που θα έχει πια δική της τη μητέρα της; Η μητέρα της δεν λειτούργησε ως ανακλητικό αντικείμενο στο παρελθόν και ξαφνικά γίνεται επικίνδυνο αντικείμενο μέσα από ψευδή εξιδανίκευση. Θα έρθει να υπερκαλύψει παντοδύναμα όλες τις ανάγκες. Σα να μην χρειάζονται τους άντρες. Έτσι, και ο αναλυτής βιώνεται ως υπεργονέας, άφυλος.

Μοιάζει σαν η ιστορία της παλινδρόμησης να ξεκινά από το θάνατο του πατέρα της, καθώς η ίδια αποφασίζει να συμβιβαστεί στην ιδέα επιλογής συντρόφου και επίσης, καθώς η μητέρα της τότε πλησιάζει ολοκληρωτικά. Όταν αποφασίζει να γίνει μητέρα, σαν η επιθυμία να αναδύει την ψυχοπαθολογία και έτσι και η ψυχοσωματική παλινδρόμηση. Σύμφωνα με την Dinora Pines (1990), η πρώτη εγκυμοσύνη μπορεί να θεωρηθεί ως ένα αναπτυξιακό στάδιο για την ψυχική οργάνωση της γυναίκας, αφού συνεπάγεται το τέλος της γυναίκας ως ανεξάρτητης μονάδας και την έναρξη της δυαδικής σχέσης μητέρας-βρέφους. Όπως αναφέρει η Pines, ειδικά η πρώτη εγκυμοσύνη είναι ένα αναπτυξιακό στάδιο, το τελικό στάδιο ταύτισης της γυναίκας με τη μητρική πλευρά της μητέρας της και ταυτόχρονα του πλήρους αποχωρισμού από εκείνη αφού το να μπορεί μια γυναίκα να τεκνοποιήσει συνεπάγεται την απαρτίωση του μητρικού της εαυτού, δηλαδή την ολοκλήρωση της γυναικείας της ταυτότητας και την έλευση του αισθήματος ότι το εσωτερικό του σώματός της είναι εξίσου λειτουργικό με εκείνο της μητέρας της. Εάν αυτή η ταύτιση με τη μητρική πλευρά της μητέρας εμπεριέχει δύσκολες και οδυνηρές περιοχές και η αμφιθυμία παρακαμφθεί παντοδύναμα, τότε οι προϋπάρχουσες συγκρούσεις αναζωπυρώνονται μετά τη σύλληψη και θέτουν σε δοκιμασία την ψυχική ισορροπία της

γυναίκας.

Κλείνοντας, για την περίπτωση της κας Α αναρωτιέμαι εάν, σε διαφορετικές στιγμές της αναλυτικής της πορείας, ήταν πρόοδος η φυγή στη ζωή με τα περάσματα στην πράξη, η φυγή στην υγεία όταν σταμάτησε να υποφέρει από ημικρανίες και εγκατέλειπε τις ταυτίσεις με τα θηλυκά της καταγωγής της, ή η επιλογή φυγής με την επιθυμία δημιουργίας ζωής;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Freud, S., *Beyond the pleasure principle*, *S.E.XVIII*, 1920

Freud, S., *The economic problem of masochism*, *S.E.XIX*, 1924a

Green, A., *Le Travail du Negatif*, Les editions de Minuit, Paris, 1993.

Kreisler, L., Fain, M., Soule, M., *L'enfant et son corps*, PUF, 1974, 1999.

Pines, D., *A woman's unconscious use of her body*, 1993, Routledge, 2010.

Σαββόπουλος, Σ., *Ασθένεια κατά κρίσεις και ασθένεια στο πλαίσιο προϊούσας αποδιοργάνωσης*. Ανακοίνωση στο 3^ο συμπόσιο της Ελληνικής Ψυχοσωματικής Εταιρείας, Αθήνα, 2014

Smadja, C., *Τα ψυχοσωματικά παράδοξα*, Εκδόσεις ΜΕΤΑ, Αθήνα 2001, 2009.

Winnicott, D.W., "Primary maternal pre-occupation", in *Through Paediatrics to Psychoanalysis*, London Hogarth, 1975.